

Euroopa töösuhete erinevuste mõõtmine: kvantitatiivne analüüs

Sissejuhatus

2016. aasta uuringus „Töösuhete põhimõõtmete kaardistamine Euroopas“ määratleti töösuhete kui kollektiivne ja individuaalne töö ja tööhõive juhtimine. Uuringu käigus töötati välja töösuhete kontseptuaalne raamistik, mis määrati neli põhimõõdet: tööalane demokraatia, tööstuse konkurentsivõime, sotsiaalne õiglus ning töö ja tööhõive kvaliteet.

Kontseptuaalse raamistiku kohaldamiseks riiklikul tasandil tehti järeluuringu. Uuringu raames koostati 45 näitajast koosnev tulemustabel, mis pakkus vahendi riiklike töösuhete süsteemide analüüsimiseks kogu ELis. See analüüs näitas, et töösuhete keerulist tegelikkust kõigis ELi liikmesriikides mõõtev tulemustabel on väärtuslik vahend võrdlevas uurimistöös ning poliitikakujundajatele, sotsiaalpartneritele ja sidusrühmadele ELis ning riiklikul tasandil.

Uuringus rõhutati mõningaid Euroopa töösuhete trende, sealhulgas riigiti lahknevaid mustreid, mida on käsitletud ka kirjanduses. Lisaks koguti ekspertide arvamusi, kuidas arendada kontseptuaalset lähenemist, parandada näitajaid ning kasutada andmestikku töö ja tööhõive juhtimise tõhustamiseks.

See uuring tugineb nendele aruteludele ning sellel on kolm peamist eesmärki:

- viia läbi tulemustabeli kriitiline hindamine, et seostada näitajad tihedamalt töösuhete osalejate ja protsessidega (tunnistades samas, et tööstuse konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ning töö ja tööhõive kvaliteeti mõjutavad ka muud tegurid);
- koostada koondnäitajate kogum, et mõõta riikide tulemusi neljas mõõtmes ja kogu süsteemis tervikuna;
- töötada välja töösuhete süsteemide tüpologia, et edendada arenevate trendide ja muutuste mustrite riikidevahelist analüüsi.

Võrreldes eelmise Eurofoundi uuringuga, keskendub see uuring rohkem tööalasele demokraatialle. Eurofoundi analüütiline lähenemine käsitleb tööalast demokraatiat töösuhete põhimõõtmena ning töö ja tööhõive juhtimise soovituima mudelina. Seepärast esitatakse selles uuringus tööalase demokraatia, riikidevahelise mitmekesisuse ja muutuste mustrite teemalise kirjanduse ülevaade.

Metoodika põhiaspektid hõlmavad kontseptuaalsete ja statistiliste kvaliteedikriteeriumide kohaldamist olemasolevate näitajate täiustamiseks, tuginedes Euroopa statistikasüsteemi (ESS) kvaliteedi hindamise ja tagamise raamistikule ning kirjandusele. Oluline aspekt on ka Teadusuuringute Ühiskeskuse (JRC) ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) väljatöötatud koondnäitajate koostamise metoodika kasutamine, tagades samas, et tulemustabeli ja koondnäitajate puhul võetakse arvesse Eurofoundi kontseptuaalset raamistikku ja andmete omadusi.

Poliitikataust

Poliitikataust hõlmab 2008. aasta majanduskriisi mõju ja selliste ELi poliitikaalgatustega taasallustamist, mille eesmärk on toetada paremate elu- ja töötingimuste lähenemist liikmesriikide vahel. Samuti nähakse ette sotsiaaldialoogi suuremat rolli ELis ning riiklikul tasandil.

Majanduskriis mõjutas mitmetes liikmesriikides negatiivselt sisemajanduse koguprodukti (SKP), tööhõivet ja sotsiaalset võrdsust. Kuigi paljud riigid on praeguseks nendes valdkondades edu saavutanud, on majanduslikud ja sotsiaalsed erinevused siiski alles.

Töösuhete süsteemid on kriisist saadik mitmetes liikmesriikides pingestatud, seda eriti seoses välissurve tingitud valitsuse sekkumistega. Need on muu hulgas vastastikuse mõistmise memorandumid võla vähendamise eest ja Euroopa poolaasta raames komisjoni välja antud riigipõhised soovitused. Üldiselt on töösuhete asutustele avaldatav väline poliitiline surve keskendunud peamiselt riikidele, mille konkurentsivõime näib olevat võrdlemisi väike. Seetõttu on mõned teadlased leidnud, et kriis ja

poliitilised reaktsioonid on üha rohkem killustanud Euroopa töösuheteid.

Mitmed Euroopa asutused on pidanud probleemseks poliitikareformide mõju riiklikele töösuhete süsteemidele, töölasele demokraatiale ja majanduslikele erinevustele riikide vahel. Seepärast on edendatud ELi ja riiklike sotsiaalpartnerite tõhustatud rolli Euroopa poolaasta protsessis ning tugevdatud seda hindamistega. Lisaks on poolaasta poliitikasuundumustes ja sõnumis täheldatud järjest suuremat rõhuasetust sotsiaalsetele eesmärkidele.

Sotsiaalset lähenemist on tugevdatud Euroopa sotsiaalõiguste sambaga, millega taasalgatati elu- ja töötingimuste ülespoole suunatud lähenemise ELi poliitikameede. Sambas sätestatakse, et „sotsiaaldialogil on sotsiaalõiguste tugevdamisel ning jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu edendamisel keskne roll“, millega luuakse alus töölase demokraatia, kasvu ja võrdsuse edendamiseks.

Peamised tähelepanekud

Järgides Eurofoundi analüütilist raamistikku, on uuring andnud kolm täiendavat vahendit töösuhete dünaamika uurimiseks ja riiklike töösuhete süsteemide muutumiste võrdlemiseks:

- tulemustabeli koos näitajatega, mis on töösuhete osalejate ja protsessidega paremini seotud või asjakohased nende mõju hindamiseks poliitikakujundamisele ja tulemustele sotsiaalmajanduslikes valdkondades;
- koondnäitajad, millega mõõta riigi töösuhete tõhusust tervikuna, nelja põhimõõdet ja alamõõtmelid;
- töösuhete süsteemide tüpoloogia, mis põhineb töölase demokraatia tõhususel ja töölase demokraatia asjakohastel omadustel.

Selles uuringus käsitletud tõendite alusel on praeguste probleemide ühtse mõistmise ja riskide vältimise strateegiate koostöölastamise lihtsustamiseks vaja täiendavat analüüsi ja järelevalvet. Sotsiaalse ja majandusliku ebavõrdsuse osas esitatakse uuringus tõendeid kiirendatud muutuste kohta mõnes riiklikus töösuhete süsteemis, kuid puudub selge ülespoole suunatud lähenemise trend. Kuigi tööstuse konkurentsivõime ning töö ja tööhõive kvaliteedi areng näib liikuvat selles suunas, on sotsiaalses õigluses lahknevaid trende, samas esineb töölases demokraatia negatiivset varieeruvust. Lisaks rõhutatakse riikidevahelisi erinevusi, mis süvendavad ebavõrdsust seoses töölase demokraatia rolliga töösuhete juhtimises.

Järeldused

Eurofoundi analüütilise raamistiku aluspõhimõtte järgi on soovituim töösuhete strateegia tööandjate ning töötajate jaoks tasakaalustatud ja üksteist vastastikku tugevdav tegevus tõhususe (tööstuse konkurentsivõime) ja võrdsuse (sotsiaalse õigluse ning töö ja tööhõive kvaliteedi) nimel. Sellise strateegia tõhustamiseks peavad tööturu osalejad arendama kollektiivset suutlikkust mõjutada otsuste tegemist (töölase demokraatia). Arenevate trendide ja kiirendatud muutuste mustrite kontekstis on tähtis, et poliitikakujundajatel ja sotsiaalpartneritel oleksid täpsed analüüsi, mõttevahetust ja vastastikust õppimist võimaldavad vahendid. Kestliku kasvu ja võrdsete võimaluste tasakaalustatud strateegia saavutamiseks on vaja kõigi sidusrühmade koostöölastatud tegevust.

Selle uuringuga väljatöötatud vahendid on tõendatult kasulikud riiklike töösuhete süsteemide analüüsimisel. Nende tõhusust praeguste trendide ja probleemide mõistmisel saab katsetada üksnes nende kasutamisel tulevastes aruteludes sidusrühmade vahel ELi ja riiklikul tasandil.

Lisateave

Aruanne „Euroopa töösuhete erinevuste mõõtmine: kvantitatiivne analüüs“ on aadressil <https://eurofound.link/ef18033>

Teadusjuht: Christian Welz

information@eurofound.europa.eu